

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående revision av bestämmelserna om firmaregistrering.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 215 i första kammaren av herr *Holmström* och nr 331 i andra kammaren av herr *Henriksson*. I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till ändrade bestämmelser för firmaregistrering i syfte att uppnå större överskådlighet samt där till likformig behandling av aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Handelsregister skall föras, för Stockholm hos överståthållarämbetet, för annan stad hos magistraten eller, där sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse (kommunalborgmästare) och för landsbygden hos Konungens befallningshavande. I detta handelsregister skall införas det namn varunder enskild näringsidkare, som vill bedriva handel eller annan rörelse med vars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, ämnar bedriva sin rörelse. Vidare skall handelsbolags firma införas i registret. På ansökan kan enkelt bolag i handelsregistret införas på samma sätt som handelsbolag; har så skett anses bolaget såsom handelsbolag (1 och 8 §§ i lagen den 13 juli 1887 om handelsregister, firma och prokura; 45 § i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag).

Hos patent- och registreringsverket föres *aktiebolagsregister* för inskrivning av uppgifter rörande aktiebolag (120 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag). För inskrivning av uppgifter rörande ekonomiska föreningar skall hos Konungens befallningshavande föras *föreningsregister* (73 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar). För åtskilliga slag av bolag, föreningar och andra sammanslutningar givas särskilda regler om registrering. Uppgifter angående bankbolag registreras i aktiebolagsregistret (240 § i lagen om bankrörelse). För uppgifter angående försäkringsbolag föres hos patent- och registreringsverket ett *försäkringsregister* (244 § i lagen om försäkringsrörelse). Beträffande understödsföreningar föras särskilda *under-*

stödsföreningsregister; för föreningar som uteslutande avse att bereda understöd vid arbetslöshet föres dylikt register hos socialstyrelsen och för övriga understödsföreningar hos pensionsstyrelsen. Båda dessa register föras i särskilda avdelningar. Socialstyrelsens understödsföreningsregister är fördelat på två avdelningar, den ena avsedd för inskrivningar rörande erkända arbetslöshetskassor och den andra för inskrivningar rörande andra understödsföreningar. Pensionsstyrelsens understödsföreningsregister är fördelat i tre avdelningar, en avsedd för inskrivningar rörande understödsföreningar med godkända stadgar, en avsedd för inskrivningar rörande erkända sjukkassor och en avsedd för inskrivningar rörande övriga understödsföreningar (67 § i lagen om understödsföreningar. Kung. den 24 mars 1938). Uppgifter rörande bostadsrättsföreningar inskrivas i en särskild avdelning av föreningsregistret (10 § i lagen om bostadsrättsföreningar).

Frågan huruvida registrering av sammanslutningar bör ske i ett för hela riket gemensamt centralregister eller i olika register för mindre områden äger visst samband med det skydd som tillkommer den registrerade firman.

I lagen om handelsregister, firma och prokura stadgas sålunda (10 § andra stycket), att firma skall tydligt skilja sig från andra för *samma kommun* förut i handelsregistret intagna, ännu bestående firmor. Aktiebolagslagen innehåller föreskrift att ny firma skall tydligt skilja sig från andra, förut i laga ordning registrerade, ännu bestående aktiebolagsfirmor (18 § andra stycket). Motsvarande bestämmelse i lagen om ekonomiska föreningar (8 § tredje stycket) innehåller föreskrift, att firman skall tydligt skilja sig från andra, hos *samma myndighet* förut i laga ordning registrerade, ännu bestående föreningsfirmor. Den granskning som äger rum vid inregistrering av ny firma kommer således, då det gäller införing i handelsregistret att avse allenast bestående firmor inom samma kommun, då det gäller införing i föreningsregistret att avse allenast bestående firmor inom samma län, och då det gäller införing i aktiebolagsregistret att avse bestående firmor inom hela landet. En särskild begränsning av denna granskning ligger däri att den ej omfattar andra register än det vari införing skall äga rum. De övriga lagar som innehålla regler om att ny firma skall skilja sig från äldre överensstämma med aktiebolagslagen (5 § andra stycket i lagen om bankrörelse, 5 § andra stycket i lagen om försäkringsrörelse, 9 § tredje stycket i lagen om understödsföreningar). Enligt lagarna om bankrörelse och om försäkringsrörelse skall vid registrering hänsyn tagas jämväl till utländsk bankinrättning, resp. försäkringsanstalt som är allmänt känd här i riket.

Lagarna innehålla emellertid bestämmelser avsedda att bereda skydd åt firma även i förhållande till firmor som blivit registrerade. Sålunda stadgas i 128 § lagen om aktiebolag, att innehavaren av en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregister tidigare införd firma kan vid domstol föra talan då aktiebolags registrerade firma företer likhet med hans

tidigare firma och han därigenom lider förfång. Domstolen äger förbjuda det senare bolaget att använda sin registrerade firma. Genom lag den 2 juni 1911 erhöll 6 § i firmalagen sin nuvarande lydelse, vilken ansluter sig till 128 § i aktiebolagslagen. Lagen om ekonomiska föreningar innehöll ursprungligen (80 §) bestämmelse om skydd mot användande av inregistrerad föreningsfirma i samma omfattning som 128 § i aktiebolagslagen. Genom lagändring 1912 utsträcktes detta skydd till att gälla till förmån för jämväl innehavare av firma som blivit införd i sjukkasseregister eller understödsföreningsregistret. I övriga lagar givas bestämmelser om skydd, i lagen om bankrörelse till förmån för innehavare av firma som tidigare införts i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregister (246 §), i lagen om försäkringsrörelse till förmån för innehavare av firma som tidigare införts i nyssnämnda register eller försäkringsregistret (253 §) och i lagen om understödsföreningar till förmån för innehavare av firma som tidigare införts i föreningsregister, understödsföreningsregister eller försäkringsregister (74 §). Rättspraxis utvisar emellertid att möjligheten att få förbud mot begagnande av viss firma icke är inskränkt till de i lagbestämmelserna särskilt uppräknade firmainnehavarna.

Redan vid tillkomsten av 1887 års firmalag diskuterades fördelar och olägenheter av lokal- och centralregistrering. Den skandinaviska kommitté som utarbetade det förslag varpå lagen är byggd framhöll, att det icke kunde ifrågasättas att föreslå centralregistrering redan på grund av den vidsträckta anmälningsskyldigheten, samt att centralregistrering ej kunde tillämpas utan uppoffring av fördelen att å den ort där rörelsen drives, eller åtminstone å en närbelägen ort, kunna taga kännedom om deras underskrifter som äga teckna firman.

Vid lagförslagets granskning i högsta domstolen uttalade sig emellertid ett justitieråd till förmån för centralregistrering. Det framhölls att firmaskyddet bleve effektivt för hela riket om registreringen av firma, liksom registreringen av varumärken, uppdroges åt en centralmyndighet för hela riket. Såsom ytterligare fördelar med centralregistrering anfördes, att registreringen utfördes bättre och mera planmässigt samt lättare kunde kontrolleras från det allmännas sida, att särskiljande av liknande firmor skedde säkrare, att större överskådlighet bereddes, att upplysningar och bevis lättare kunde erhållas samt att kostnaderna såväl för det allmänna som för den enskilda kunde nedbringas till ett minimum.

Det må här anmärkas att jämväl aktiebolag före tillkomsten av 1895 års aktiebolagslag, vilken sedermera ersattes av 1910 års aktiebolagslag, registrerades i handelsregister. Till stöd för inrättande av ett centralt aktiebolagsregister anfördes i 1890 års förslag till lagar om enkla bolag och handelsbolag, om aktiebolag m. m. (sid. 129), att aktiebolagens affärsförbindelser i allmänhet äro mera utbredda än den enskilde näringsidkarens

eller handelsbolagets och att aktiebolagets kunder ofta nog till större delen äro bosatta å andra orter än den där bolaget är domicilierat, varför det med registreringen avsedda syftet bättre vunnas genom inskrivning i ett för hela landet gemensamt register än genom lokal registrering.

1895 års lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet innehöll bestämmelse (44 § första stycket) — motsvarande 73 § i 1911 års lag om ekonomiska föreningar — att föreningsregister skulle föras hos Konungens befallningshavande. I 1890 års nyssnämnda förslag, som innehåller jämväl det förslag som låg till grund för 1895 års föreningslag, yttrade den kommitté som utarbetat förslaget (sid. 150): Vad vid förslaget till lag om aktiebolag anförts om fördelarna av en central registrering har uppenbarligen i åtskilligt sin tillämpning även på föreningar. Då kommittén icke desto mindre hänvisat dessas registrering till länsstyrelserna så har detta skett emedan man ansett en sådan anordning skola medföra en väsentlig förmån för föreningarna själva. Deras sammansättning är nämligen merendels sådan, att man ej kan med någon större grad av säkerhet vänta, att de inom sig äga tillgång till någon person med den vana och insikt, att upprättande av stadgar med trygghet kan anförtros honom, och anlitande av sakkunnigt biträde skulle, i anseende till de begränsade tillgångar, varöver föreningar vid sin uppkomst vanligen förfoga, ofta nog kännas ganska betungande. Kommittén har därför ansett det skola för föreningarna innebära en avsevärd lättnad, om de i fråga om sin organisation få att göra med en lokal myndighet, hos vilken de utan vidare omgång eller kostnad kunna erhålla erforderliga råd och anvisningar.

I förevarande motioner anföres bland annat följande:

»Genom 1938 års beskattningsreform gavs av regering och riksdag ett betydelsefullt erkännande åt principen om likformig behandling av aktiebolag och ekonomiska föreningar. Konsekvensen bjuder att åtgärder vidtagas för att även i andra avseenden få denna likformighet i behandling genomförd.

En punkt, där nuvarande bestämmelser och arrangement medföra påtagliga olägenheter, är det skilda registreringsförfarandet för dessa två slag av juridiska personer. Registreringsmyndighet för aktiebolagen är patent- och registreringsverket medan motsvarande myndighet för de ekonomiska föreningarna är K. B. Många av de ekonomiska föreningarna ha ett eller flera dotterföretag i aktiebolagsform och kanske även dotterföretag i föreningsform. Dessa skola nu registreras på olika håll, vilket i hög grad måste försvåra uppnåendet av de syften för vilka registreringen tillkommit. Speciellt blir ju detta fallet då moderföretaget finns registrerat på ett håll och dotterbolagen på ett annat.

— — —
Det är påtagligt att hela den ordning, som nu är gällande för handelsregister, föreningsregister och aktiebolagsregister, är behäftad med betydande olägenheter. En ganska genomgripande nyordning, som skapar större överskådlighet, bör därför snarast komma till stånd.»

För närvarande föres hos patent- och registreringsverket ett för hela riket *Utskottet.* gemensamt aktiebolagsregister, under det att ekonomiska föreningar antecknas i lokala föreningsregister som föras av Konungens befallningshavande. Frågan huruvida registreringen av dessa båda företagstyper skulle anordnas centralt eller lokalt var, såsom framgår av utskottets redogörelse, föremål för övervägande vid tillkomsten av de lagbestämmelser i ämnet som närmast föregingo de nu gällande. Anledningen till den olika behandlingen av aktiebolag å ena samt ekonomiska föreningar å andra sidan synes hava varit den, att ehuru de skäl som motiverade en central registrering av aktiebolagen i åtskilligt hade sin tillämpning även å ekonomiska föreningar, en registrering hos Konungens befallningshavande av dessa senare ansågs medföra en väsentlig förmån för föreningarna själva. Frågan om utformningen av registreringsbestämmelserna beträffande aktiebolagen ingår i det arbete med en revision av aktiebolagslagstiftningen, varmed lagberedningen för närvarande är sysselsatt. Nämda revision torde komma att föranleda behov av vissa jämkningar även i lagstiftningen om ekonomiska föreningar, vilken på åtskilliga punkter ansluter sig till aktiebolagslagstiftningen. Med hänsyn härtill synes frågan om utformningen av bestämmelserna rörande registrering av ekonomiska föreningar icke böra redan nu upptagas till särskild prövning. Tillräcklig anledning torde ej heller föreligga att föranstalta om en allmän revision av bestämmelserna rörande registrering av olika företag. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Ewerlöf, Gärde, Karl Johan Olsson, Theodor Magnusson, Brandt** och *Anton Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund i Östersund** och *Lindmark**, fru *Östlund** samt herrar *Ryberg, Olsson i Mellerud* och *Hansson i Vännäsby**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.